

Maailman kielten ja kielitieteiden valintakoe 2022

Osa 1: Aineistotehtävä (0-50 p)

Alla on 20 monivalintatehtävää, jotka perustuvat liitteenä oleviin katkelmiin Max Wahlströmin ja Jouko Lindstedtin artikkelista ”Kielikontaktien tutkimus” (teoksessa M. Hamunen ym. (toim.) Kielentutkimuksen menetelmiä, 2020). Lue teksti ja vastaa sen perusteella tehtäviin. Valitse jokaisessa kohdassa se vaihtoehto, jota pidät oikeana. Jokaiseen tehtävään on vain yksi oikea vastaus. Oikeasta vastauksesta saa 2,5 pistettä, vastaamatta jättämisestä ja väärästä vastauksesta 0 pistettä. Voit valita vain yhden vaihtoehdon. Vastausvaihtoehdot ovat satunnaisessa järjestyksessä.

Aineisto: Kielikontaktien tutkimus. *Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.*

1.1. Mikä seuraavista väittämistä ei pidä paikkaansa?

Kaikissa kielissä on historiallisten kielikontaktien vaikutuksia.

Kielikontaktia tapahtuu myös saman kielen eri murteiden välillä.

Kielikontaktien tutkimus käsittelee mm. kielen muutosta.

Kielikontaktien tutkimuksessa pyritään selvittämään kielten välisiä sukulaisuussuhteita.

1.2. Mitä Wahlström ja Lindstedt eivät mainitse kielten puhujien suhteesta kielikontakteihin?

Puhujat eivät välttämättä ole tietoisia kiellensä sanojen tai piirteiden taustasta lainoina.

Yleensä osa puhujista käyttää tarkoituksella enemmän prestiisikielystä lainattuja sanoja ja piirteitä.

Asenteet lainattuja sanoja tai piirteitä kohtaan saattavat olla kielteisiä.

Kielten normittamiseen on usein liittynyt pyrkimys karsia vieraista kielistä lainattuja aineksia.

1.3. Mikä seuraavista väittämistä pitää paikkansa?

Kielet lainaavat vain olemassa oleviin kieliopillisiin rakenteisiinsa sopivia piirteitä toisista kielistä.

Kielten kieliopillinen rakenne ei vaikuta piirteiden lainautumiseen toisista kielistä.

Kielten kieliopillinen rakenne ei estä piirteiden lainautumista toisista kielistä.

Kielten rakenteelliset piirteet eivät lainaudu tyypologisesta samankaltaisuudesta huolimatta.

1.4. Mitä Wahlström ja Lindstedt kirjoittavat suomen ja ruotsin välisen kielikontaktin vaikutuksista?

Suomen kieleen on lainautunut ruotsista kieliopillisia affikseja.

Ruotsinruotsiin ei ole lainautunut sanoja suomen kielestä.

Suomenruotsi on lähentynyt ääntämykseltään suomen kieltä.

Suomen kielessä ei esiinny tooniaksenttia eikä klusiilien aspiraatiota.

1.5. Suomen sana *kontrolli* on

lainattu englannista.

laajentunut merkitykseltään.

lainautunut suomesta ruotsiin.

muuttanut merkitystään.

1.6. Mikä kielen osa-alue seuraavista lainautuu vaikeimmin kontaktitilanteessa?

taivutuskategoria

johdinmorfologia

taivutusmorfologia

syntaksi eli lauseoppi

1.7. Ajatellaan että jonkin kielen jonkin piirteen selittämisessä sekä kielen sisäinen muutos että lainautuminen vaikuttavat mahdollisilta. Mikä seuraavista väittämistä pitää paikkansa?

Kielen sisäinen muutos on ensisijainen selitys.

Oikea selitys riippuu siitä, miten vaikeasti lainautuvasta piirteestä on kysymys.

Kontaktitilanteesta ja -olosuhteista täytyy olla runsaasti tietoa, että lainautuminen voitaisiin perustella.

Kumpikaan ei ole toista todennäköisempi selitys.

1.8. Mikä seuraavista eurooppalaisiin perfektitempuksiin liittyvistä väittämistä ei pidä paikkaansa?

Perifrastinen perfekti voi syntyä kielen sisäisen muutoksen tuloksena.

Tekstissä mainitun perfektikategorian lainautuminen muistuttaa syntaktista lainautumista.

Suomen perifrastinen perfekti on samankaltainen kuin monissa muissa Euroopan kielissä.

Euroopan kielten perifrastiset perfektimuodot muodostetaan aina samanmerkityksisellä apuverbillä, vaikka apuverbin äänneasu ei ole kaikissa kielissä sama.

1.9. Mistä bulgarian kielen evidentialisuuskategoria on peräisin?

Turkin kielestä.

Kategoria on bulgarian kielen sisäsyntyisen kehityksen tulosta.

Balkanin romanikielestä.

Läntisen Balkanin kielistä albaniaasta ja makedoniasta.

1.10. Mitä tarkoitetaan kontaktitilanteiden synkronisella tutkimuksella?

Monikielisyyden ja monikielisten käytänteiden tutkimusta.

Kontaktitilanteiden sosiolingvivistä tutkimusta haastatteluin tai kokeellisesti.

Parhaillaan meneillään olevien kontaktitilanteiden tutkimusta.

Piirteiden lainautumiseen johtaneiden sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tilanteiden tutkimusta.

1.11. *Akkommodaatiolla* tarkoitetaan kielellisen ilmaisun modifioimista keskustelukumppanista riippuen. Mikä seuraavista ei ole artikkelissa mainittu esimerkki akkommodaatiosta?

Vieraskielisille suunnattu puhe (engl. *foreigner talk*).

Murteellisten ilmaisujen välttäminen eri murteiden puhujien välillä.

Lapsille suunnattu puhe (engl. *baby talk*).

Puheen äänteiden modifioiminen samaa kieltä puhuvien kesken.

1.12. Mikä seuraavista *koodinvaihtoon* liittyvistä väittämistä pitää paikkansa?

Koodinvaihdossa monikielinen puhuja käyttää kahta tai useampaa diskreettiä ja selkeärajaista kielimuotoa.

Koodinvaihto on jokseenkin harvinainen ilmiö monikielisissä yhteisöissä.

Koodinvaihto johtaa attritioon eli kielen rappeutumiseen.

Sanaston lainautumisessa on kyse samankaltaisesta prosessista kuin koodinvaihdossa.

1.13. Mikä seuraavista kuvaa tilannetta jota kutsutaan kielenvaihdoksi?

Jokin kieliyhteisö siirtyy pysyvästi käyttämään jotakin toista kieltä.

Jokin kieli ei enää välity sukupolvelta toiselle ja lopulta kieli katoaa.

Muuton jälkeen yksilön ensikieli jää vähemmälle käytölle ja uuden asuinpaikan valtakielestä tulee vahvempi kieli.

Monikielisessä yhteisössä jonkin kielen puhujat käyttävät samassa puhetilanteessa useita eri kieliä.

1.14. Mitä tarkoitetaan *superstraatilla*?

Prestiisiltään korkeampaa kieltä.

Kieltä joka on hävinnyt joltakin alueelta, mutta on vaikuttanut kontaktien kautta alueen nykyisiin kieliin.

Kieltä joka on sekä lainojen lähde että vastaanottaja.

Kontaktitilanteen lainanantajakieltä.

1.15. Tiettyjä alueita, joiden kielissä on yhteisiä piirteitä, kutsutaan perinteisesti *kieliliitoiksi*. Mikä seuraavista on kieliliiton piirteiden alkuperä?

Yhteinen superstraatti.

Kielisukulaisuus.

Yhteisten piirteiden alkuperää ei tavallisesti tunneta.

Yhteinen substraatti.

1.16. Mitä seuraavista ei mainita tekstissä *kieliliitto*-käsitteen kritiikkinä?

Lainan antaja- ja vastaanottajakielen pitäisi aina olla tunnistettavissa.

Kieliliiton sijaan olisi mahdollista puhua vain useista yksittäisistä lainoista tietyllä alueella.

Kielikontaktin ja kielisukulaisuuden erottaminen toisistaan on vaikeaa.

Konvergenssin käsite on ongelmallinen.

1.17. Miksi Balkanin kieliliittoa voi käyttää esimerkkinä käsitteen tarpeellisuudesta?

Balkanilla usean alueen kielen historia tunnetaan hyvin.

Balkanin sosiolingvistinen asetelma suosii tietyntyyppisiä rakenteita.

Monet kieliliiton yhteiset piirteet ovat kaikille alueen kielille uudenlaisia rakenteita.

Monille kieliliiton yhteisille piirteille on osoitettavissa alkuperä.

1.18. Mitä Wahlström ja Lindstedt mainitsevat kielellisten piirteiden alueellisen levikin tutkimuksen paljastavan suomen kielestä?

Suomi muistuttaa paljon muita eurooppalaisia kieliä kielisukulaisuuden vuoksi.

Suomen sukukielten samankaltaisuuden täytyy olla seurausta kielikontakteista.

Suomi on eurooppalaisittain eksoottinen kieli.

Suomessa on enemmän eurooppalaisia piirteitä kuin itäisemmissä sukulaiskielissään.

1.19. Mikä seuraavista väittämistä ei pidä paikkaansa?

Typologiset piirteet voivat olla riittävä todiste kielisukulaisuudesta.

Kielikontaktit ovat tärkeä kielten alueellisten piirteiden selittäjä.

Määrällinen kielitypologinen tutkimus pyrkii huomioimaan areaalisia tekijöitä.

Kielten yhteisten piirteiden taustalla voi olla muinainen kielisukulaisuus, vaikka sitä ei voida historiallis-vertailevilla menetelmillä todistaa.

1.20. Mitä areaalilingvistiikassa tarkoitetaan *makroalueella*?

Kielialuetta jonka jaettujen piirteiden alkuperästä ei voida saavuttaa varmuutta.

Tavallista suuremmalle alueelle levittäytyvää kieliliittoa.

Aluetta jolla on useita lomittaisia kieliliittoja.

Aluetta jolle jokin etäkielikunta on levinnyt.

Osa 2: Morfeemianalyysi ja lauseenmuodostus

Tieteen termipankki määrittelee morfeemin seuraavasti: ”Määritelmä: kielen pienin omaa merkitystä kantava rakenneyksikkö. Selite: Morfeemi on morfologian perusyksikkö. Sitä vastaava konkreettinen rakenneyksikkö on morfi. Morfeemeja ovat esim. sanavartalot, tunnukset, päätteet ja liitteet. Sekä leksikaalisilla morfeemeilla (esim. sanoilla talo tai minä) että kieliopillisia tehtäviä kantavilla kieliopillisilla morfeemeilla (esim. suomen sijapäätteellä -ssa) on omat merkityksensä.”

Tehtävä 2.1 (0-30 p)

Morfeemianalyysi

Liitteessä on kuvitteellisen quruxin kielen aineistoa. Alla on kymmenen aineiston morfeemeihin liittyvää monivalintakysymystä, jossa kussakin on yksi oikea vastaus. Oikeasta vastauksesta saa 3 pistettä, vastaamatta jättämisestä ja väärästä vastauksesta 0 pistettä. Vastausvaihtoehdot ovat satunnaisessa järjestyksessä.

Huomioi, että yhtä merkitystä voidaan ilmaista useammalla kuin yhdellä muodolla, eli morfeemilla on tällöin allomorfeja. Huomaa myös, että jotain merkitystä voidaan ilmaista nollamorfeemilla, jolloin sillä ei ole ilmimuotoa. Nollamorfeemia ilmaistaan merkinnällä \emptyset . Tehtävän ratkaisemiseksi kannattaa analysoida kaikki aineiston morfeemit.

Seuraavassa on kuvitteellisen quruxin kielen aineistoa.

<i>taagaxarakure</i>	<i>'minä nukuin'</i>
<i>yaagaxarakure</i>	<i>'sinä nukuit'</i>
<i>yaagatamarure</i>	<i>'sinä löit minua'</i>
<i>yeekabuuq</i>	<i>'te syötte'</i>
<i>taakamar</i>	<i>'minä lyön häntä'</i>
<i>saagatazeetire</i>	<i>'hän näki minut'</i>
<i>yeegasepaq</i>	<i>'te voitatte heidät'</i>
<i>khoot teegasenewire</i>	<i>'me pesimme vaatteet'</i>
<i>sadaxarak</i>	<i>'hän ei nuku'</i>
<i>tetazeet</i>	<i>'me emme näe häntä'</i>
<i>tadaymarure</i>	<i>'minä en lyönyt itseäni'</i>
<i>yaagaynew</i>	<i>'sinä peseydyt'</i>
<i>waxqu yeekadhur</i>	<i>'te kuivaatte lattian'</i>
<i>saagaydhurure khoot</i>	<i>'vaate kuivui'</i>
<i>teegasebiitire</i>	<i>'me arvostimme heitä'</i>

2.1.1. Subjektia yksikön ensimmäisessä persoonassa ilmaisee morfeemi

ta

ga, ka

ya

∅

2.1.2. Objektia yksikön toisessa persoonassa ilmaisee morfeemi

ga, ka

∅

ya

ta

2.1.3. Subjektia yksikön kolmannessa persoonassa ilmaisee morfeemi

saa

sa, saa

∅

sa

2.1.4. Objektia yksikön kolmannessa persoonassa ilmaisee morfeemi

∅

ta

ga, ka

ya

2.1.5. Mennyttä aikaa ilmaisee morfeemi

ga, ka

ga

ure

ire, ure

2.1.6. Preesenssiä ilmaisee morfeemi

da, ta

a, e

∅

ka

2.1.7. Refleksiiviä eli tekijään itseensä kohdistuvaa tekemistä ilmaisee morfeemi

day

ay

y

gay, kay

2.1.8. Aineiston morfeemeista eniten allomorfeja on

menneen ajan muodolla

preesensillä

kieltolauseen merkitsijällä

myöntölauseen merkitsijällä

2.1.9. Aineistossa ei esiinny quruxin kaikkien persoonien subjekti- ja objektimuotoja. Ne kaikki voi kuitenkin aineiston perusteella päätellä. Quruxissa monikon kolmannen persoonan subjektia ilmaisee morfeemi

sa

saa

see

se

2.1.10. Aineistossa ei esiinny quruxin kaikkien persoonien subjekti- ja objektimuotoja. Ne kaikki voi kuitenkin aineiston perusteella päätellä. Quruxissa monikon toisen persoonan objektia ilmaisee morfeemi

ye

ya

yee

yaa

Osa 2, tehtävä 2.2 (0-20 p)

Lauseenmuodostus

Liitteessä on kuvitteellisen nzurin kielen aineistoa. Valitse oikea nzurinkielinen käännös. Oikeita vaihtoehtoja on vain yksi, ja siitä saa 4 pistettä. Tehtävän ratkaisemiseksi kannattaa analysoida kaikki aineiston morfeemit. Käännöksissä kursivointi merkitsee lauseenjäsenen korostamista.

Seuraavassa on kuvitteellisen nzurin kielen aineistoa

ami mbasi hai ko zinama 'hän puhui hyeenan kanssa'

o ngeponi ruma torema 'minun kaunis pöytäni särkyi'

o taha ina nzoto nga puhama 'mesimäyrä näki minut metsästä'

hapoto nduka hachi hai nga piluma 'virtahepo palasi pimeästä huoneesta'

ina ngepo hai puhara 'minä näin pöydän'

o mbasini chwaa kechemet 'minun hyeenani ei rikkonut mitään'

ina nduka hai pa zurira 'minä tulin huoneeseen'
o ami unakida ko chakoma 'hän meni sisarensa kanssa'
o ina chwaa chakoret 'minä en mennyt minnekään'
nabo dumoda hai kerabwa 'he rakensivat hänen talonsa'

2.2.1 Valitse oikea nzurinkielinen käännös.

Hän tuli minun huoneestani.

ami ndukani hai nga zurira

ami ndukani hai nga zurima

o ami ndukani pa zurima

ina ndukani hai pa zurira

2.2.2. Valitse oikea nzurinkielinen käännös.

Minä menin pimeään metsään.

ina nzoto hachi hai nga chakora

ina nzoto hachi hai pa chakora

ami nzoto hachi hai nga chakoma

o ina nzoto hachi hai pa chakora

2.2.3. Valitse oikea nzurinkielinen käännös.

Hän ei puhunut minun kanssani.

ami ina hai nga zinama

ina ami hai nga zinamet

ami ina hai ko zinamet

ami ina hai ko zinama

2.2.4. Valitse oikea nzurinkielinen käännös.

Hän näki hyeenan.

o ami mbasi hai puhamet

ami mbasi hai pa puhama

ami mbasi hai puhamet

ami mbasi hai puhama

2.2.5 Valitse oikea nzurinkielinen käännös.

Virtahepo rikkoi pöydän.

o hapoto ngepo kechema

o hapoto ngeponi kechema

hapoto ngepo hai kechema

hapoto ngepo hai kechera